

DOI: 10.7251/GFP1505124I

UDC: 343.8

Originalni naučni rad

Datum prijema rada:
11. maj 2015.

Datum prihvatanja rada:
1. jun 2015.

Doc. dr

Veljko Ikanović

Fakultet pravnih nauka,
Panevropski univerzitet
Apeiron Banjaluka, BiH
i sudija Vrhovnog suda
Republike Srpske

Alternativne sankcije u raskoraku između normativnog i stvarnog

Apstrakt: Rad se bavi pojedinim alternativnim sankcijama iz krivičnih zakonodavstava u Bosni i Hercegovini. Autor pažnju posvećuje, prije svega, zamjeni kratkotrajne kazne zatvora radom za opšte dobro na slobodi i kućnom zatvoru sa elektronskim nadzorom, koji je nedavno uveden u Federaciji Bosne i Hercegovine, ali i zamjeni kratkotrajne kazne zatvora novčanom kaznom. Ukazujući na naučna shvatanja o potrebi razvoja i uvođenja alternativnih sankcija i obaveznost međunarodnih dokumenata, sagledava nedostatke postojećih zakonskih rješenja, primjećuje inertnost zakonodavca i otpor opšte i političke javnosti da se zakonska rješenja sprovedu u život. Na kraju dolazi do zaključka da postoji raskorak između normativnog i stvarnog stanja koji ugrožava cilj i svrhu alternativnih sankcija ali i ispunjavanje međunarodnih obaveza koje je Bosna i Hercegovina preuzela u toj oblasti.

Ključne riječi: sankcija, alternativna, rad, zatvor, novčana, kazna, zamjen, elektronski nadzor.

UVOD

U skladu sa obavezama koje je preuzela ulaskom u Savjet Evrope, a koje su istaknute u mišljenju Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope broj 234 (2002. god.)¹ Bosna i Hercegovina (BiH) je započela i sprovela reformu krivičnog zakonodavstva. Pošto je Odlukom Visokog predstavnika za BiH osnovan (nametnut) Sud BiH, koji ima i nadležnost za suđenje i u krivičnim stvarima, sve je to pratilo i nametanje od strane istog autoriteta Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (KZ BiH) i drugih potrebnih zakona i podzakonskih propisa iz ove oblasti. Zato možemo reći da je reforma krivičnog zakonodavstva provedena na državnom i entitetskom nivou i omogućila je da se uvede nekoliko alternativnih sankcija koje domaće materijalno krivično zakonodavstvo do tada nije poznavalo. Ovim je počelo, po ugledu na savremena evropska krivična zakonodavstva, njegovo usklađivanje sa međunarodnim dokumentima.

¹ Mišljenje Parlamentarne skupštine savjeta Evrope br. 234/2002.

U procesu reforme dolazi do približavanja krivičnog zakonodavstva i skoro potpune unifikacije, sa uvođenjem alternativnih sankcija, koje se mogu primjenjivati umjesto kratkotrajnih kazni zatvora. Tada su uvedene dvije alternativne sankcije: zamjena kazne zatvora novčanom kaznom i zamjena kazne zatvora radom za opšte dobro na slobodi. Rad za opšte dobro na slobodi prvo je uveden u Krivični zakon BiH² (KZ BiH), koji je nametnut od strane Visokog predstavnika za BiH i koji je stupio na snagu 01. marta 2003. godine. Ovaj zakon u okviru glave o krivičnim sankcijama uređuje zamjenu kratkotrajnih kazni zatvora radom za opšte dobro na slobodi (društveno korisnim radom), a za krivična djela koja su predviđena krivičnim zakonodavstvom BiH zakon se primjenjuje na cijeloj njenoj teritoriji. Zamjena kazne zatvora novčanom kaznom uvedena je u ovaj zakon kao alternativna sankcija odgovarajućim izmjenama i dopunama KZ BiH³ tek 21. januara 2010. godine.

Ove sankcije propisali su i Krivični zakon Republike Srpske⁴ (KZ RS), koji je stupio na snagu 01. jula 2003. godine i Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine⁵ (KZ BDBiH). Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine⁶ (KZ FBiH) je do 8. jula 2010. godine propisivao samo rad za opšte dobro na slobodi, da bi te godine i on uveo još i zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom⁷. Usvajanjem ovih rješenja učinjen je veliki napredak u propisivanju alternativnih sankcija i njihovom izricanju radi zamjene kratkotrajnih kazni zatvora za počinjena krivična djela.

Kao što vidimo, razvoj alternativnih sankcija u u BiH nije se ni u početku odvijao jednako na svim nivoima, a kasnije je došlo i do razlika u dužini zatvorskih kazni koje se mogu zamjenjivati alternativnim sankcijama, načinu zamjene, donošenju pratećih propisa i uvođenju novih alternativnih sankcija ili načina izvršenja u pojedinim dijelovima zemlje.

Pravna nauka se u ovom vremenu, iz teško razumljivih razloga, malo ili nimalo bavila ovom materijom. Kroz manji broj članaka i mišljenja koja su iznošena na određenim skupovima i u okviru radnih grupa za izmjenu zakona nije odbacivana ni isključivana njihova korisnost i potreba osavremenjavanja, otklanjanja nedostataka i donošenja pratećih propisa kojima se omogućava praktična primjena. U ovom periodu sve do danas, osim nekoliko članaka objavljenih u stručnim časopisima, nije bilo značajnijih radova iz ove oblasti. Ova materija zaslužuje ozbiljniji tretman nauke i zakonodavstva, pogotovo što početna zakonodavna rješenja nisu naišla na očekivano prihvatanje od zakonodavne vlasti, naučne i stručne zajednice, opšte i političke javnosti. Možemo slobodno tvrditi da se ovdje u samom početku pojavio raskorak između normativnog i stvarnog, a kojim se kasnije sve više povećavao, prijeteci da alternativne sankcije neopravdano ostanu samo mrtvo slovo na papiru. Smatrajući ovo značajnim za razvoj krivičnog zakonodavstva i o tome ćemo govoriti u narednim redovima ovog rada.

² Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10.

³ Vidi čl. 41. a KZ BiH, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine broj 8/10.

⁴ Službeni glasnik Republike Srpske br. 49/2003, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13.

⁵ Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine br. 10/03 i 45/04, 6/05 i 21/10.

⁶ Službene novine FBiH br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11.

⁷ Vidi čl. 43. KZ FBiH, Službene novine FBiH broj 42/10.

POJAM I NASTANAK ALTERNATIVNIH SANKCIJA

U nauci krivičnog prava ne postoji jedinstveni termin kojim se označava sistem alternativnih sankcija i mjera. U evropskoj literaturi opšte je prihvaćen termin sankcije i mjere u zajednici (community sanctions and measures). Ovaj termin se odnosi na sankcije i mjere koje omogućavaju da učinilac ostane u društvenoj zajednici, uključujući neka ograničenja njegove slobode putem postavljanja uslova i obaveza ili samo obaveza, a koje se primjenjuju od strane tijela koja su za tu svrhu zakonom određena. U praksi se koristi zajednički izraz alternativne sankcije, koji mnogi teoretičari osporavaju, ali je taj termin u praksi prihvaćen i njegovom upotrebom se želi naglasiti da je reč o kaznenopravnim sankcijama koje se izvršavaju na drugačiji, alternativni način.

Ove sankcije su karakteristične za savremeno evropsko krivično pravo, a nastale su kao rezultat težnji da se ono humanizuje i učini efikasnijim. U krajnjoj liniji one vode ka izbjegavanju primjene kratkotrajnih zatvorskih kazni koje bi imale suprotan efekat na buduće zakonito ponašanje učinioca krivičnog djela. Alternativne sankcije omogućavaju kažnjavanje na slobodi, u socijalnoj sredini u kojoj počinilac živi i radi, a njihov sadržaj čine posebne obaveze, ograničenja i zabrane.

Pod alternativama kazni zatvora podrazumijevaju se kazne, mjere i režimi njihovog izvršenja, kojima se omogućava potpuno ili djelimično izbjegavanje zatvora, odnosno koje smanjuju vrijeme provedeno u zatvoru, pri čemu se osuđeni podvrgava tretmanu i nadzoru stručnih ili ovlašćenih lica u okviru zajednice, a istovremeno se vodi računa o položaju oštećenog (žrtve).

Prvi začeci ideje o uvođenju alternativa kazni zatvora i humanizaciji krivičnog prava javili su se relativno rano. Još je Lombrozo smatrao kako treba izbjeći izricanje kazne zatvora kad god je to moguće i zamijeniti tu kaznu nadoknadom štete, tjelesnom kaznom, uslovnom osudom, novčanom kaznom, jemstvom ili ukorom. Slično su shvatanje imali i predstavnici sociološke škole (List) koji su isticali štetnost kratkotrajnih kazni zatvora i zalagali se za širu primjenu novčane kazne i uslovne osude.⁸

U teoriji i u sudskoj praksi, pored nesumnjive prednosti, veoma brzo su uočeni očigledni brojni nedostaci kazne zatvora. Ovi nedostaci se najdirektnije ispoljavaju u činjenici da ona nije humana, da je dosta neefikasna, da ima ozbiljne štetne posljedice po fizičko i psihičko zdravlje osuđenika, a da za državu je neisplativa. Ovo se posebno odnosi na kratkotrajne kazne zatvora, one koje traju do šest meseci ili jedne godine, jer ne ostavljaju dovoljno vremena da se započne, a kamoli sprovede tretman prevaspitavanja. One tako ostvaruju čitav niz negativnih efekata jer odvajaju osuđenog iz porodice i radnog mesta, po sili zakona može mu se raskinuti radni odnos i ostati bez posla, za sredinu u kojoj živi doživotno je etiketiran,⁹ teško pronalazi novo zaposlenje, a sve navedeno povećava šanse da ponovo učini krivično djelo.

⁸ Kostić, M., (2005), Neki savremeni oblici krivičnih sankcija umesto kazne lišenja slobode (drugi oblici zatvorskog tretmana), *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, XLVI, Pravni fakultet, Centar za publikacije, Niš, str. 185.

⁹ Ignjatović, Đ., (2008), *Kriminologija – 9. izmenjeno izdanje*, Pravni fakultet, Centar za publikacije, Beograd, str. 233.

Ozbiljne kritike se odnose i na uslove života u zatvorima kao i na sam način izvršenja kazne zatvora, pa je veliki reformator zatvorskog sistema Džon Haurd smatrao zatvore „mjestima i seminarima besposličnja i svakojakog poroka“.¹⁰ „Za počiniocze zatvori služe kao škola zločina, okruženje koje emotivno oslabljuje osobu i drugi zatvorenici uče počinioca kako da postane bolji kriminalac. Stalni nedostatak mjera i servisa resocijalizacije i ukupan tretman u zatvoru često onesposobljavaju zatvorenika da se promijeni pošto bude pušten na slobodu“.¹¹

Suočeni sa rastom stope kriminaliteta, i samim tim sa sve većim brojem prestupnika kojima je izrečena kazna zatvora, kao i recidivizmom, gotovo svi sistemi krivičnog pravosuđa tokom sedamdesetih i osamdesetih godina XX vijeka bili su zaokupljeni traženjem efikasnog i ekonomski isplativog vaninstitucionalnog odgovora na kriminalitet. Jedan od tih odgovora pronađen je i u alternativnim sankcijama. Zahtjev za njihovu veću primjenu pretočeni su u niz međunarodnih dokumenata i time je njihova ugradnja u domaće krivično zakonodavstvo postala obaveza država, među kojim i BiH.

Porast kriminaliteta, i kod nas kao i u čitavom svijetu, dovodi do još većeg opterećenja zatvorskih ustanova, i istovremeno pokazuje da kazna zatvorom, sankcija koja je skupa po društvo, ne daje očekivane rezultate. S druge strane, široka primjena uslovne osude prije svega prema prestupnicima „niskog rizika“ često je kritikovana zbog svoje relativne blagosti, nedovoljnog stepena nadzora i nemoći da premosti širok jaz koji je dijeli od kazne zatvora. Između dvije suprotstavljene opcije, kazne zatvora i uslovnog kažnjavanja, danas postoji čitava lepeza sankcija i mjera koje se maksimalno mogu prilagoditi svakom pojedincu. Ove mjere objedinjene su pod nazivom alternativne sankcije i predstavljaju koncept sankcija i mjera pod okriljem društvene zajednice, zasnovan na pretpostavci da se ciljevi kažnjavanja u velikoj mjeri mogu postići i u uslovima koji su manje restriktivni od kazne zatvora. Razlozi težnje ka preventivnoj, a ne retributivnoj komponenti kazne, između ostalog, leže i u negativnim efektima zatvorske kazne po osuđenog, njegovu porodicu i društvenu zajednicu.

MEĐUNARODNI PRAVNI DOKUMENTI

Alternativne krivičnopravne sankcije nisu novi koncept pošto se primjenjuju više godina, istina u različitom obliku i obimu. Postojanje različitih kapaciteta i koncepata, kao i velike fleksibilnosti u njihovom shvatanju i načinu njihovog provođenja, stvara realnu opasnost pravne nesigurnosti, nedostatak jasnog usmjerenja i razumijevanja njihovog cilja, što traži da se uspostave određeni zajednički bazni parametri vezani za ovu problematiku.

Kriminalno politička osnova za primjenu alternativnih krivičnih sankcija i postavljanje standarda u ovoj oblasti definisana je na Kongresima UN o prevenciji zločina i tretmanu učinilaca. Ovi Kongresi su održani: 1) Šesti kongres 1980. godine na kome je usvojena Rezolucija br. 8 o prevenciji zločina i tretmanu učinilaca; 2) Sedmi kongres 1985. godine, na kome je usvojena Rezolucija br. 16 o redukciji zatvorske populacije, alternativa-

¹⁰ Ibid.

¹¹ Karabec, Z. (2005.), *Alternative zatvorskim kaznama*, *Alternative zatvorskim kaznama*, Fond za otvoreno društvo, Beograd, str. 131.

ma zatvaranju i socijalnoj integraciji učinilaca; 3) na narednom zasijedanju 1990. godine usvojen je Nacrt standarda UN o minimalnim pravilima mjera nezatvaranja (tzv. Tokijska pravila).¹²

Tokijska pravila sadrže smjernice u pogledu načina sprovođenja alternativnih sankcija i drugih alternativnih mjera i postupaka predviđajući zaštitu prava i sloboda lica prema kojima bi ovakve mjere i postupci trebalo da budu primijenjeni. Ova pravila (5-9) sadrže je listu mjera koje se mogu primijeniti kao glavne sankcije, kao mjere uz glavne sankcije, ili kao mjere prije nego što dođe do pokretanja sudskog postupka.¹³ Tokijska pravila stavljaju težište na razvijanje pravila u vezi sprovođenja mjera nezadržavanja, kao i minimalne mjere zaštite za lica koja su podvrgnuta kaznama koje su alternativa zatvorskom kažnjavanju.¹⁴ Pravilo 8.2. navodi da vlasti koje su nadležne za izricanje sankcija mogu imati na raspolaganju sljedeće sankcije:

- (a) verbalne sankcije, kao što su opomena, ukor ili upozorenje;
- (b) uslovni otpust;
- (c) statusnu kaznu;
- (d) ekonomsku sankciju i novčanu kaznu;
- (e) nalog za konfiskaciju i eksproprijaciju;
- (f) naknadu štete žrtvi ili nalog za kompenzaciju;
- (g) uslovnu sankciju, odnosno sankciju koja će se odloženo primijeniti ako se ispune određeni uslovi;
- (h) prekršajni ili sudski nadzor;
- (i) nalog za obavljanje službe u lokalnoj zajednici;
- (j) nalog za javljanje centru u lokalnoj zajednici;
- (k) kućno zatvaranje;
- (l) svaki drugi oblike tretmana van institucije;
- (m) kombinacija mera koje su napred navedene.

Tokijsko pravilo 9.2. preporučuje sljedeće mjere koje se mogu izreći poslije izricanja sankcije zatvora:

- (a) dopust ili institucije poluotvorenog tipa;
- (b) dopust za potrebe rada ili obrazovanja;
- (c) razni oblici otpuštanja na osnovu date reči;
- (d) djelimičan oproštaj;
- (e) oproštaj.¹⁵

Savjet Evrope donio je određeni broj važnih dokumenata kao što su: 1) Evropska konvencija o nadzoru nad uslovno osuđenim ili uslovno otpuštenim licima (od 30.11.1964. godine); 2) Rezolucija br. 1 o uslovnoj osudi, probaciji, i drugim alternativama zatvora iz

¹² Soković, S. (2007.), *Pravni sistem Srbije i standardi Evropske Unije i Saveta Evrope*, knjiga II, Kragujevac, str. 117.

¹³ Mrvić-Petrović, N., Obradović, M., Novaković, N., („2010.) „Alternativne krivične sankcije“ (studija o prihvatljivim modalitetima izvršenja), *Alternative zatvorskim kaznama*, Beograd, str. 40.

¹⁴ Othmai, A., (2005.) „Alternative zatvorskim kaznama-Međunarodne perspektive i iskustva“, *Alternative zatvorskim kaznama*, Beograd, str. 116.

¹⁵ Dostupno na: <http://uszm.hr/wp-content/uploads/2010/03/Tokijska-pravila>, pristup: 05.06.2015.

1965. godine; 3) Rezolucija o praktičnoj organizaciji mjera nadzora i postpenalne zaštite uslovno kažnjenih ili učinilaca puštenih na uslovno otpuštanje; 4) Rezolucija br. 10 o penalnim mjerama alternativnim zatvoru iz 1976. godine; 5) Evropska pravila o sankcijama i mjerama koje se izvršavaju u zajednici (dodatak Preporuke br. 16. od 19.10.1992. godine); 6) Preporuka koja se odnosi na konzistentnost kažnjavanja R(92)17; 7) Preporuka, koja se odnosi na osoblje, koje se stara o primjeni sankcija i mjera R (97)12; 8) Preporuka koja se odnosi na dosljednost u kažnjavanju R (97) 17; 9) Preporuka koja se odnosi na prenatrpanost zatvora i povećanje zatvorske populacije R (99) 22; 10) Preporuka o medijaciji u krivičnim stvarima R (99) 19; 11) Evropska konvencija o kompenzaciji za žrtve nasilnih krivičnih djela (od 24.11.1983. godine); 12) Preporuka o primjeni evropskih standarda o mjerama i sankcijama koje se izvršavaju u zajednici R (2000) 22 iz 2000. godine.¹⁶

Posebno značajno mjesto zauzimaju: Evropska pravila o sankcijama i mjerama koje se izvršavaju u zajednici br. R (92) 16¹⁷. Ova preporuka sadrži devedeset pravila, koje države članice treba da slijede u zakonskom normiranju alternativnih sankcija i mjera i njihovoj primjeni u praksi. U prvom dijelu propisane su instrukcije za određivanje osnovnih standarda potrebnog pravnog okvira, pravosudnih garancija i postupka žalbe, standarda poštovanja osnovnih prava i standarda relevantnih za normiranje saglasnosti i saradnje lica prema kojima se mjere primjenjuju. Posebno je naglašeno da alternativne sankcije mogu biti propisane samo zakonom (načelo legaliteta), da mogu biti izricane samo u sudskom postupku od ovlašćenih organa (državnog tužioca, sudije ili sudskog vijeća), trajanje sankcije, dopunski uslovi i obaveze koje terete osuđenika, takođe, moraju da budu jasno propisani. Neispunjenje predviđenog uslova ili obaveze ne može da bude propisano kao posebno krivično djelo.

Značajnu dopunu pravilima iz Preporuke (1992) 16 predstavljaju Preporuke Savjeta Evrope R (2000) 22, o primjeni evropskih standarda o mjerama i sankcijama u zajednici, koju je 29.11.2000. godine usvojio Komitet ministara. Ova preporuka precizira neke mjere, postupke i sankcije koje mogu ostvariti funkciju alternativa zatvaranju prije sudskog postupka (zahtjev da osumnjičeni ne napušta određeno mjesto i nadzor nad osumnjičenim od strane organa koji odredi sud), uslovna kazna, kao nezavisna sankcija, koja se izriče bez utvrđivanja kazne zatvora, suspenzija izvršenja kazne zatvora pod određenim uslovima, služenje u zajednici (obavljanje određenih poslova za zajednicu bez naknade), naknada žrtvi, medijacija žrtva-izvršilac, nalog za obavezno liječenje alkoholičara, narkomana, nalog za obavezno psihijatrijsko liječenje, kućni pritvor, elektronski nadzor za vrijeme uslovnog otpusta, uslovljavanje kazne zatvora izricanjem određenih obaveza, izricanje određenih mjera tokom krivičnog postupka koje dovode do obustave daljeg postupka.

Radi promovisanja primjene sankcija i mjera nezadržavanja, naročito u situacijama kada se donosi novi zakon, zakonodavac bi trebalo da razmotri mogućnost da predvidi mjere ne-zadržavanja kao osnovne sankcije za djela, zatim da se uvedu nove mjere u korist zajednice, koje se izriču u krivičnom postupku, kao i da se analiziraju potrebni uslovi pod kojima ove mjere i sankcije mogu da se primjenjuju i prema izvršiocima težih krivičnih

¹⁶ Dostupno na: http://www.coe.org.rs/REPOSITORY/150_experts_assessment_reports_ser.doc, pristup: 05.06.2015.

¹⁷ European Rules on Community Sanctions and Measures br. R (92) 16, dostupno na: http://www.coe.org.rs/REPOSITORY/150_experts_assessment_reports_ser.doc, pristup: 05.06.2015.

djela i prema povratnicima. Svaki sudski postupak treba da bude vođen uz uvažavanje duha Evropskih pravila i da bude pažljivo praćen i ocjenjivan.

KARAKTERISTIČNI CILJEVI ALTERNATIVNIH SANKCIJA

U posljednjih deset do petnaest godina „alternativne sankcije, ili kako ih još zovu intermedijalne sankcije, sankcije od strane zajednice, sankcije – zadaci, postale su široko rasprostranjene u “zapadnom svijetu“. One nastaju kako bi se ostvario balans između potrebe za kažnjavanjem prestupnika, zastrašivanjem potencijalnih izvršilaca, rehabilitacije, čuvanja opšte bezbjednosti društva, u suočavanju sa problemom prenaseljenosti zatvora i visokih troškova zatvorskih ustanova.

Ciljevi alternativnih sankcija su, prije svega, unapređenje odgovornosti prestupnika prema žrtvama kriminaliteta, lokalnoj zajednici i državi; povećanje primjene mjera restitucije, smanjenje troškova tretmana, kažnjavanja i nadzora prestupnika, unapređenje povjerenja javnosti u institucije krivičnog sistema putem uključivanja šire javnosti u razvoj kaznenih rešenja, koja se za određene kategorije prestupnika izvršavaju pod okriljem zajednice.

BOSNA I HERCEGOVINA

Sva zakonodavstva u BiH su prihvatila kao alternativne sankcije zamjenu kratkotrajnih kazni zatvora novčanom kaznom i radom za opšte dobro na slobodi. Pored njih tu je i uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom, kao potpuno neživotno rješenje, jer do sada nije uopšte izricana. Ove se sankcije nalaze u krivičnim zakonima preko deset godina ali još uvijek prolaze porođajne muke da ugledaju svjetlo dana u primjeni na konkretnog učinioca krivičnog djela. Ovo se manje odnosi na zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom, koja se kako tako primjenjuje, a mnogo više na rad za opšte dobro na slobodi. Nedavno je u krivično zakonodavstvo FBiH uvedena i sankcija kućnog zatvora sa elektronskim nadzorom koja zbog toga što je do sada bila malo poznata zaslužuje da joj posvetimo određenu pažnju.

Moramo primijetiti da u našoj pravnoj nauci i struci, ali i samom zakonodavstvu još uvijek nije jasno određen stav šta su ove sankcije po svojoj prirodi. Jedni smatraju da su to posebne sankcije i da ih sud izriče kao takve, a da je termin zamjena kriminalnopolitičke prirode. Ovo shvatanje smatramo ispravnim i zasnovanim na pravilnom shvatanju njihove prirode i uloge u krivičnom zakonodavstvu. Drugi su mišljenja da su one zamjena u postupku izvršenja prve izrečene sankcije i tako im daju karakter supletornog zatvora kod novčane kazne, što je po našem mišljenju potpuno pogrešno.

Drugo, ne manje važno pitanje predstavlja određivanje dužine trajanja izrečene kazne zatvora koja se smatra kratkotrajnom. Ovo zavisi od niza faktora, a prije svega od kriminalnopolitičkih opredjeljenja zakonodavca. Ovdje se ne smije polaziti prvenstveno od visine novčane koristi koja se unosi u budžet ili iz njega izdvaja, već se prije svega moraju uvažavati i cijeniti aspekti generalne i specijalne prevencije, kao i kriminološki i penološki uticaji, o čemu je već bilo riječi. Zato se postavlja ozbiljno pitanje da li je kazna zatvora od jedne godine kratkotrajna, jer se za devet mjeseci donese se na svijet dijete, za godinu dana se odslužio vojni rok i stekle potrebne vojne vještine, i slično. Zato smo više skloni prihvatiti da bi to bila kazna zatvora do šest mjeseci, kao što je to u Krivičnom zakonu Savezne Republike Njemačke, odakle je ovaj institut zamjene novčanom kaznom u modifikovanom obliku i preuzet.

ZAMJENA KAZNE ZATVORA NOVČANOM KAZNOM

Krivični institut zamjene kratkotrajnih kazni zatvora novčanim kaznama vodi svoje porijeklo iz austrijskog krivičnog zakonodavstva, a u naš krivičnopravni sistem preuzet je iz njemačkog krivičnog zakonika. U tom zakoniku određena je dužnost suda da izrečenu kaznu zatvora do šest mjeseci po službenoj dužnosti odmah zamijeni novčanom kaznom. Za to mu nije potreban pristanak ili inicijativa optuženog, a te odredbe su smještene u dio koji govori o odmjeravanju kazne. Mora se naglasiti da u stavu drugom, člana koji propisuje ovu obavezu, postoji negativan uslov koji sudu zabranjuje da tu zamjenu izvrši ako priroda krivičnog djela, okolnosti pod kojima je ono učinjeno i ličnost učinioaca ukazuju na to da ne bi bilo opravdano kaznu zatvora zamijeniti novčanom kaznom radi toga što se ne bi mogla ostvariti svrha kažnjavanja. Dakle, sud je slobodan da cijeni sve ove okolnosti kao kod svakog drugog odmjeravanja kazne.

Ova sankcija je prvo bila propisana u ranijem KZ FBiH (koji je bio na snazi do 2003. godine, pa je iz neobjašnjivih razloga napuštena u reformi od 2003. godine, da bi ponovo u drugačijem obliku bila vraćena 2010. godine. Skloni smo da vjerujemo kako je osnovni razlog za to želja da se ostvari jednoobraznost sa KZ BiH koji, kako smo to već naveli, do izmjena iz 2010. godine tu sankciju nije poznavao. Ovo su više politički, a veoma malo ili nimalo stručni razlozi kojima se zakonodavac rukovodio.

No, kako god bilo naši zakonodavci su se iz nepoznatih razloga opredijelili da jedno dobro rješenje modifikuju i time izazovu niz problema u praktičnoj primjeni, koje sudska praksa pokušava da prevaziđe. Krivičnim zakonom Republike Srpske je propisano da se novčanom kaznom može zamijeniti kazna zatvora do šest mjeseci (prvobitno do tri mjeseca), a u ostalim krivičnim zakonima kazna zatvora do jedne godne (ranije u KZ BDBiH do tri mjeseca). Uslov za zamjenu je da osuđeni to zahtijeva, s tim što se ne propisuje rok do kada se taj zahtjev može podnijeti. Ovo bi značilo da se taj zahtjev može podnijeti sve dok se kazna zatvora ne izdrži, a što sve stvara probleme u postupku njenog izvršenja i otvara niz mogućnosti za zloupotrebu ovog prava. Pošto se koristi termin osuđeni, to upućuje da se ova zamjena može tražiti tek kad presuda postane pravnosnažna jer optuženi tada dobija svojstvo osuđenog.

Zakon propisuje da sud može kaznu zamijeniti iz čega jasno i nedvosmisleno proizilazi da on to ne mora obavezno i da učini i da je to rezultat njegove slobodne ocjene. Međutim, uslijedile su kontroverzne odluke Suda BiH i potom na istoj liniji i Ustavnog suda BiH u kojima se iz nerazumljivih i neuvjerljivih razloga iznosi stav da je zamjena obavezna. Ovo smatramo potpuno pogrešnim jer jasnoj zakonskoj normi nije potrebno tumačenje, a pogotovo ne takvo koje stvara novu normu koja je očigledno suprotna namjeri zakonodavca. Poslije ovih odluka zakonodavci BiH, FBiH i BDBiH su krivične zakone uskladili sa ovim odlukama i propisali obaveznu zamjenu, a što smatramo potpuno pogrešnim i neopravdanim iz razloga koje smo naveli, posebno ukazujući na rješenje u njemačkom Zakoniku. Ovo bi značilo da se nekome kome je više puta izricana novčana kazna (npr. za više krivičnih djela šumske krađe) ili koji je ranije osuđivan na kaznu zatvora ili za djelo za koje ne bi bilo mjesta njenom izricanju (npr. bludne radnje, falsifikovanje isprave) obavezno ponovo izriče novčana kazna zamjenjujući njom kaznu zatvora. Ovako nije postupio zakonodavac u Republici Srpskoj, što smatramo potpuno ispravnim, mada odluka Ustavnog suda prijeti

da izazove domino efekat i prinudi ga na takvu izmjenu zbog ukidanja odluka koje su potpuno pravilne i zakonite. Radi toga se zalažemo da se ova odredba vrati izvornom tekstu iz njemačkog zakonodavstva i tako izbjegne ozbiljan kriminalno politički problem.

Sljedeći problem nastaje kada treba odrediti novčani iznos kojim se zamjenjuje zatvor. Pravilo da se novčana kazna izriče u dnevnim iznosima, a izuzetno u određenom iznosu, kod nas je pretvoreno u izuzetak, tako da se na prste jedne ruke mogu izbrojati kazne koje su izrečene u dnevnim iznosima. Međutim, kada se traži zamjena kazne zatvora novčanom kaznom tada se insistira na striktnoj primjeni pravila i izricanju u dnevnim iznosima. S obzirom na visoki opšti minimum novčane kazne od 100 KM, koji je novijim izmjenama zakona nepotrebno uveden, a zadržanim niskim zaradama i načinom određivanja dnevnog iznosa dolazi do velikog obezvređivanja dnevnog iznosa i izricanja smiješno malih novčanih kazni. Tako se dnevni iznos svodi na nekih 17 KM, što ponovo iskrivljuje ovaj institut zamjene i vodi u direktno kršenje suštine same norme. Ovo očigledno nije bila namjera zakonodavca kada je tu alternativnu sankciju propisivao. Zato su opravdani prigovori javnosti koji se tome upućuju, pa je i to jedan od razloga da se zakonodavac pozabavi kako ovom alternativnom mjerom, tako i samom novčanom kaznom.

RAD ZA OPŠTE DOBRO NA SLOBODI

Već smo rekli da je zamjena kazne zatvora radom za opšte dobro na slobodi uvedena u sve krivične zakone u BiH sada već davne 2003. godine. Takođe razrađena je u odgovarajućem obimu i u zakonima o izvršenju krivičnih sankcija ali to nije bilo dovoljno da ona postane i dio krivičnog sistema u punom kapacitetu. Za to je bilo potrebno da se donesu odgovarajući podzakonski propisi bez kojih nije bilo moguće njeno izvršenje ali njihovo je donošenje iz neopravdanih razloga potrajalo više godina. Tako je Pravilnik o izvršavanju rada za opšte dobro donijet u svim kantonima u FBiH tek 2011. godine, a takođe i na nivou BiH i BDBiH. Zabrinjavajuće je što taj pravilnik još uvijek nije donijet u Republici Srpskoj, iako je to bilo predviđeno programom Ministarstva pravde Republike Srpske za 2014. godinu, koji nije realizovan.

Rad za opšte dobro na slobodi je supstitut izrečenoj kazni zatvora do jedne godine jer se samo kazna zatvora do jedne godine može zamijeniti ovom sankcijom. Kad sud odmjeri i izrekne kaznu zatvora do jedne godine (ranije do šest mjeseci), istovremeno može odrediti da se izrečena kazna, uz pristanak optuženog, zamijeni radom za opšte dobro na slobodi (čl. 34. st. 2. KZ RS). Sud prvo optuženog oglašava krivim i osuđuje ga na kaznu zatvora, pa tek onda može da tu kaznu zamijeni ovom alternativnom sankcijom. Zato je ona posebna sankcija, a ne kao što se ponekad pogrešno tumači zamjena kazne u postupku izvršenja. Ovdje se već izrečena kazna istovremeno zamjenjuje drugom kaznom iz kriminalnopolitičkih razloga, a ne zato što se ne može izvršiti ili joj se suđeni dobrovoljno ne podvrgava, kao kod zamjene novčane kazne supletornim zatvorom. Ovu zamjenu može da izvrši i drugostepeni sud kada odlučuje u postupku po žalbi, a nakon pravnosnažnosti presude kojom je izrečena kazna zatvora zamjena više moguća.

Sud ne mora izrečenu kaznu zamijeniti, već je to stvar njegove slobodne ocjene o ostvarivanju svrhe kažnjavanja drugom sankcijom. Ova ocjena je da, uzimajući u obzir sve okolnosti koje određuju vrstu i raspon kazne, izvršenje kazne zatvora ne bi bilo neophodno

za ostvarenje svrhe kažnjavanja, a istovremeno uslovna kazna ne bi bila dovoljna za postizanje opšte svrhe krivičnopravnih sankcija.

Trajanje ove sankcije je srazmjerno izrečenoj kazni zatvora, najmanje jedan mjesec do najviše šest mjeseci, a pri odmjeravanju uzima se u obzir izrečena kazna zatvora koja se zamjenjuje i mogućnosti počinioca u pogledu njegove lične situacije i zaposlenja. Kada zamijeni kaznu zatvora ovom sankcijom sud određuje i vrijeme u kome je osuđeni dužan ovu obavezu da izvrši. Zakonodavac nije odredio koji je to rok, tako da se radi o sudskom roku koji će sud sam da odredi cijeneći sve okolnosti koje utiču na njegovu dužinu. Ako osuđeni kome je izrečena ova sankcija po isteku određenog roka, nije izvršio ili je samo djelimično izvršio rad za opšte dobro na slobodi donosi se odluka o izvršenju kazne zatvora u trajanju srazmjernom vremenu preostalog rada za opšte dobro na slobodi.

Ova sankcija se može primijeniti i u slučajevima kada se novčana kazna zamjenjuje kaznom zatvora (supletorni zatvor).

Prednosti ove alternativne sankcije su višestruke, kako za društvo tako i za osuđeno lice. Pošto je rad koristan njime se vrši kompenzacija pričinjene štete produktivnim djelovanjem. Ovom sankcijom se ne vrijeđa ljudsko dostojanstvo jer se kod osuđenog stvara osjećaj koristi zajednici i daje mu se prilika da kroz rad „razmisli“ o onom što je učinio (krivičnom djelu i posljedicama). Iz prethodno navedenog proizilazi da je rad besplatan kako bi se takvim radom bez naknade uspostavio pozitivan odnos prema društvenoj zajednici. Sve to zaokružuje pristanak učinioca, kao posljednji element, koji treba da pokaže njegov pozitivan stav prema upućenom prijekoru i želju da se za učinjeno „iskupi“ činjenjem za dobrobit društva.

Svi pravilnici uglavnom propisuju da se rad za opšte dobro može obavljati u: organima državne službe, ustanovama i drugim pravnim licima koji obavljaju djelatnost u okviru koje se može ostvariti opšta svrha izvršenja krivičnopravnih sankcija i posebna svrha izvršenja rada za opšte dobro, djelatnost poslodavca može biti humanitarna, ekološka, komunalna, uslužna, kao i svaka druga djelatnost da se sa njom može postići opšta svrha izvršenja krivičnopravnih sankcija, kao i posebna svrha izvršenja rada za opšte dobro.

Rad osuđenika u zajednici smanjio bi troškove kazneno popravnih ustanova, izvršenje ove sankcije neuporedivo je jeftinije od izvršenja kazne zatvora, kada je osuđeni u zatvoru često je stigmatizovan od drugih jer je bio u zatvoru. Ne treba zanemariti ni ekonomski faktor, zatvorenike je potrebno hraniti, liječiti, obučavati, a to su veliki troškovi, za razliku od rada za opšte dobro, koji bi se sprovodio u vidu čišćenja ulica, razbijanja leda, čišćenja korita rijeka, pomaganja starijim ili bolesnim licima u staračkim domovima...”U prosjeku oko 70 posto izrečenih kazni u Federaciji BiH spada u kazne koje su do jedne godine zatvora, za koje sud može ponuditi osuđeniku da je zamijeni za rad za opšte dobro. Bila bi manja opterećenost zatvora, a smanjili bi se i troškovi, koji za jedan dan proveden u zatvoru iznose blizu 100 KM po osobi”.¹⁸

O svemu ovom je potrebno dobro upoznati javnost kako bi shvatila da je ova sankcija korisna za društvo, a ne da predstavlja samo privilegiju za učinioca krivičnog djela. Posebno

¹⁸ Dostupno na: www.klix.ba/vijesti, pristup 14.04.2015.

je važno da oštećeni, koji će se susretati u sredini sa osuđenim, razumije suštinu alternativne sankcije i da ona ne znači opraštanje osuđenom i „kupovanje“ pogodnosti. Ovo je možda i jedan od razloga zašto je zakonodavac „otezao“ sa donošenjem podzakonskih propisa za provođenje ove sankcije. Drugi je, vjerovatno, ekonomske prirode jer u opštoj besposlici nije lako pronaći posao koji bi ispunjavao sadržinu ove sankcije. To su najčešće poslovi u bolnicama, staračkim domovima, komunalnim službama, koje se finansiraju iz budžeta i za koje su zainteresovani mnogi građani, tako da su popunjeni i više od potrebnog broja radnika. Ova kratka analiza ukazuje na neke od razloga i uzroka zašto dolazi do raskoraka između stvarnog i normativnog i atrofije jednog važnog krivičnog instituta.

KUĆNI ZATVOR SA ELEKTRONSKIM NADZOROM

Elektronski nadzor kao krivična sankcija, način izvršenja kazne zatvora ili kontrola osumnjičenog umjesto pritvora prvo se pojavio, a gdje drugo već u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD). Relativno brzo je prešao preko okeana gdje su ga prihvatile i evropske ali i druge zemlje van Evrope, a od država bivše SFRJ to je prvo učinila Republika Srbija. Upravo njegova primjena u Srbiji, kada je primijenjen za izvršenje kazne zatvora na jednoj poznatoj estradnoj ličnosti, izazvala je niz kontroverzi praćenih, prije svega, negativnim reakcijama javnosti. Prigovaralo se da onaj ko ima novac i uticaj može da zatvor izdržava u svojoj kući, okružen luksuzom i svojom porodicom, a da je zatvor rezervisan za sirotinju. Naravno istina nije ni blizu toga i to samo govori koliko je ovo osjetljivo pitanje koje zahtijeva prije svega da se javnost pripremi na nove oblike sankcionisanja ili izdržavanja kazni u zajednici. Kada se predoče svi efekti uštede za poreske obveznike, mogućnost usmjerenja tih sredstava za zdravstvene, penzione i druge fondove i isti efekat sankcije, tada se može očekivati da građani razumiju opravdanost da se za kratke kazne zatvora ne angažuju skupi državni zatvori.

Federacija BiH je u BiH prva posegnula za ovom alternativnom sankcijom propisujući je u članu 43c. Zakona o dopunama KZ FBiH¹⁹ iza kazne zatvora pod nazivom „Kućni zatvor sa elektronskim nadzorom“. Ona nije propisana u sistemu kazni kao posebna kazna ali je određena na sličan način kao rad za opšte dobro na slobodi ili zamjena kazne zatvora novčanom kaznom, pa se javlja dilema da li se radi o samostalnoj sankciji ili samo o načinu izvršenja kazne zatvora. Naziv instituta upućuje na kaznu, dok njegova sadržina ukazuje na način izvršenja kazne zatvora. Pošto je ova dilema je prisutna i u uporednom pravu, a nije predmet našeg interesovanja u ovom radu, to se njome nećemo posebno ni baviti.

Prema ovoj odredbi lica koja su osuđena na kaznu zatvora do jedne godine, uz svoj pristanak, mogu izdržavati tu kaznu i kao kućni zatvor sa elektronskim nadzorom. Vidimo da zakon postavlja ograničenje u vidi dužine izrečene kazne zatvora do jedne godine, koju smatra kratkotrajnom kaznom. Osim toga, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim dokumentima, njeno izricanje uslovljava pristankom osuđenog. Na taj način se izbjegavaju negativni efekti stigmatizacije tog lica kojima bi ono, zbog psiholoških barijera i odbojnosti da bude obilježeno na taj način u svojoj sredini, moglo da bude izloženo. Licima koja su osuđena za krivična djela protiv braka, porodice i omladine, a koja žive sa oštećenim u istom domaćinstvu ne može biti određeno izvršenje kazne zatvora na ovaj način.

¹⁹ Službene novine FBiH br. 42/11.

Osuđeno lice ne smije napuštati prostorije u kojima stanuje osim u slučajevima propisanim zakonom koji uređuje izvršenje krivičnih sankcija. Odluka da se kazna zatvora može izvršiti i kao kućni zatvor sa elektronskim nadzorom zasniva se na ocjeni da, uzimajući u obzir sve okolnosti koje određuju vrstu i mjeru kazne, počinioca krivičnog djela nije prijeko potrebno uputiti u ustanovu na izdržavanje kazne zatvora, već da se i na ovakav način može postići svrha kažnjavanja i svrha izvršenja kazne zatvora. Osuđenom licu koje izdržava kućni zatvor sa elektronskim nadzorom i koje neopravdano napusti prostorije u kojima stanuje sud će odrediti izdržavanje ostatka kazne zatvora u ustanovi za izdržavanje kazne.

Ovu kaznu osuđeni izdržava u prostorijama u kojima stanuje u mjestu prebivališta, odnosno boravišta, a sud izvršenja može zatražiti od centra za socijalni rad izvještaj o ličnim, porodičnim i socijalnim prilikama radi ocjene da li se radi o licu podobnom da bude upućeno na izdržavanje kućnog zatvora sa elektronskim nadzorom. Prije donošenja odluke sud će ispitati tehničke mogućnosti za takvo izvršenje i pozvaće osuđeno lice da se upozna sa načinom i uslovima izvršenja da se izjasni da li pristaje li na ovakav način izvršenja kazne zatvora.

Sud može osuđenom odrediti pravo da u određene dane i sate može napustiti prostorije u kojima stanuje radi: 1) obavljanja redovnih radnih dužnosti; 2) dobivanja neophodne zdravstvene zaštite za sebe i lica za koja se prema zakonu dužno starati; 3) pohađanja redovne nastave ili polaganja ispita i 4) posjećivanja određenih savjetovališta.

Na zahtjev se posebnom odlukom može odobriti odsustvovanje iz prostorija u kojima stanuje za određeni vremenski period u opravdanim slučajevima. O zahtjevu za odsustvovanje u trajanju do 24 sata odlučuje direktor ustanove na čijoj teritoriji osuđeni izdržava kućni zatvor sa elektronskim nadzorom, a o odsustvovanju u trajanju dužem od 24 sata odlučuje nadležni sud na zahtjev osuđenog lica.

Prema pisanju portala „Vijesti.ba“ „U Federaciji Bosne i Hercegovine trenutno je 151 osuđenik koji kaznu izdržava u kućnom zatvoru s elektronskim narukvicama. Uskoro bi im se moglo pridružiti još 75 osoba, nakon što se provjeri postoje li tehnički uvjeti za određivanje ovakvog načina izvršavanja kazne zatvora”.²⁰ Isti izvor iznosi podatak da „Više od 800 osuđenika čeka na narukvice i kućni zatvor. Državu jedan dan osuđenika u zatvorima košta minimalno 50 KM, a jedan „označeni” zatvorenik koštati će između 30 i 40 KM dnevno”.²¹

ZAKLJUČAK

Alternativne sankcije predstavljaju veoma dobro sredstvo da se kratkotrajne kazne zatvora zamijene drugim mjerama, ostvari rasterćenje zatvorskih kapaciteta, ostvare uštede u budžetu i ta sredstva preusmjere za druge potrebe, a prije svega da se izbjegniju štetni efekti kratkih zatvorskih kazni o kojima je bilo govora. Međutim, njihovom uvođenju mora da prethodi stvarna namjera zakonodavca da ih sprovede u život, a ne da ih formalno uve-

²⁰ Dostupno na www.vijesti.ba, pristupljeno 05.04.2012.

²¹ Dostupno na www.otvoreno.ba/vijesti, pristupljeno 25.04.2012.

de u krivično zakonodavstvo radi zadovoljavanja međunarodnih obaveza, a potom zbog nepripremljenosti javnosti i kapaciteta potrebnih za njihovu implementaciju ostavi da budu mrtvo slovo na papiru. Ovo se desilo sa radom za opšte dobro na slobodi koji je skoro deceniju bio mrtvo slovo na papiru, a u Republici Srpskoj je to još uvijek i bez izgleda da će se to promijeniti. Glavni krivac za to je, prije svega, izvršna vlast koja nije donijela potrebne pravilnike i stvorila uslove da se zakonska norma sprovede u život, čime je direktno i na nedopustiv način derogirala volju zakonodavca.

Još gore od toga je kada se jedno dobro rješenje iz stranog zakonodavstva, kao što je zamjena kazne zatvora novčanom kaznom, na pogrešan način prerađuje i mijenja i kao takvo defektno i invalidno ugradi u osjetljivu materiju alternativnih sankcija. Ovdje mislimo na zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom koja je po sadržini potpuno promašena i ne liči na izvorni institut njemačkog prava. Kada se tu dodaju eksperimenti i nekritički zahvati u način izricanja novčane kazne, a posebno nerealno visoki njeni opšti minimumi, dobijamo normu koja proizvodi suprotan efekat od očekivanog. Ona pored toga zadaje probleme sudskoj praksi i zbog različitog tumačenja koje je teško prevazići na pravilan način vodi u pravnu nesigurnost i nejednakost građana.

Već odavno je jasno kako postoji očigledan raskorak između stvarnog i normativnog koji je stvoren u samom začetku uvođenja alternativnih sankcija u naše krivično zakonodavstvo. Međutim, umjesto da brzo bude premošten odgovarajućom zakonodavnom intervencijom on se još i produbljavao neozbiljnim i neodgovornim odnosom izvršne vlasti koja nije ispunila svoje obaveze da donese odgovarajuće podzakonske propise i stvori organizacione, kadrovske i materijalne uslove za oživotvorenje ovih sankcija.

Prevazilaženje ovog nesklada i uspostavljanje harmonije između propisanog i primijenjenog zahtijeva prije svega, ozbiljan naučni pristup u redefinisaju postojećih rješenja koja nisu zadovoljavajuća. Sljedeći važan korak je aktivno i predano učešće nadležnih ministarstava i drugih organa u stvaranju uslova na terenu da se dobra zakonska norma sprovede u život. Tek tada će alternativne sankcije iz zakonskog teksta moći naći svoj put do učinioaca krivičnog djela i ispuniti svoju svrhu i cilj.

LITERATURA

1. Babić, M., Marković, I. (2009). *Krivično pravo – Opšti dio*. Banja Luka: Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci.
2. Ignjatović, Đ. (2008). *Kriminologija – 9. izmjenjeno izdanje*. Beograd: Pravni fakultet, Centar za publikacije.
3. Jovašević, D., Ikanović, V. (2012). *Krivično pravo Republike Srpske – Opšti dio*. Banja Luka: Fakultet pravnih nauka Panevropskog univerziteta „Apeiron“ Banja Luka.
4. Kostić, M. (2005). Neki savremeni oblici krivičnih sankcija umesto kazne lišenja slobode (drugi oblici zatvorskog tretmana), *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, XLVI*. Niš: Pravni fakultet, Centar za publikacije.
5. Krivični zakon Bosne i Hercegovine.
6. Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.
7. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine.
8. Krivični zakon Republike Srpske.

9. Mrvić-Petrović, N., Obradović, M., Novaković, N. (2010). „Alternativne krivične sankcije“ (studija o prihvatljivim modalitetima izvršenja), *Alternative zatvorskim kaznama*, Beograd.
10. Soković, S. (2007). *Pravni sistem Srbije i standardi Evropske Unije i Saveta Evrope*, knjiga II. Kragujevac.

---

doc. dr Veljko Ikanovic, PhD

Law College, PanEuropean University Apeiron, Banja Luka, The Supreme Court of Republic of Srpska

Alternative Sanctions in the Gap Between the Law and Reality

Abstract: This paper deals with some alternative sanctions of the criminal legislation in Bosnia and Herzegovina. Author pays attention to, first of all, replacing short-term imprisonment with the common good in freedom and house arrest with electronic surveillance, which was recently introduced in the Federation of Bosnia and Herzegovina, and the replacement of short-term prison sentence with a fine. Pointing out the scientific understanding of the need for the development and introduction of alternative sanctions and binding international documents, he examines the limitations of the existing legal decisions, the legislator notes inertia and resistance to general and political public for the legal solutions to be implemented in life. Finally, in the conclusion he says that there is a gap between law and reality that threatens the goal and purpose of alternative sanctions and also the fulfillment of international obligations which Bosnia and Herzegovina has taken in this area.

Keywords: sanctions, alternative, work, prison, fine, penalty, exchange, electronic surveillance.